

Захарко А. В.

кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 343.132

**ПОВНОВАЖЕННЯ ПРОКУРОРА ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ
НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ: НЕДОЛІКИ
РЕГЛАМЕНТАЦІЇ**

Досліджено регламентацію повноважень прокурора в інституті негласних слідчих (розшукових) дій. Аргументовано позицію, що прокурор не має повноваження особисто проводити негласні слідчі (розшукові) дії. Проведено класифікацію повноважень прокурора в інституті негласних слідчих (розшукових) дій.

Ключові слова: система негласних слідчих (розшукових) дій, повноваження прокурора в інституті негласних слідчих (розшукових) дій.

Постановка проблеми. Регламентація повноважень прокурора щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НСРД) у Кримінальному процесуальному кодексі (далі – КПК) України неоднозначно розуміється і тлумачиться дослідниками.

Виклад основного матеріалу. Вивчення доктринального тлумачення прокурорських повноважень щодо проведення НСРД виявило вчених, які прямо зазначають, що прокурор не наділений правом проводити НСРД (О. Бабіков [1, с. 53] та Я.В. Лизак [2, с. 308]). Інші вчені: С.С. Кудінов, Р.М. Шехавцов, О.М. Дроздов, С.О. Гриненко в навчально-практичному посібнику «Негласні слідчі (розшукові) дії та використання результатів оперативно-розшукової діяльності у кримінальному провадженні» класифікують суб'єктів, залучених до процесу прийняття рішення про проведення НСРД та його реалізації, на 4 групи: 1) уповноважені ініціювати проведення НСРД; 2) уповноважені приймати рішення про проведення НСРД; 3) уповноважені безпосередньо здійснювати НСРД; 4) уповноважені зберігати результати проведення НСРД [3, с. 11]. Характеризуючи групу суб'єктів, уповноважених безпосередньо здійснювати НСРД, автори не згадують прокурора [3, с. 13, 21], хоча при цьому прямо й не зазначають, що прокурор не має права проводити НСРД. Не згадується прокурор серед суб'єктів, уповноважених на проведення НСРД, і в п. 1.7. Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні [4]. Та й у самому КПК України, на дослідженні змісту якого зупинимося нижче, ми не віднайшли норми, яка би безпосередньо уповноважувала прокурора проводити НСРД. Імовірно, така законодавча регламентація й зумовила відповідне коментування КПК України. О.В. Стовба в науково-практичному коментарі КПК України, коментуючи повноваження

прокурора, зазначає: особисто прокурором можуть проводитися лише слідчі (розшукові) дії. НСРД, відповідно до ч. 6 ст. 246 КПК України, проводяться слідчим або за його дорученням – уповноваженими оперативними підрозділами [5, с. 128]. В науково-практичному коментарі КПК України за ред. С.В. Ківалова, С.М. Міщенко, В.Ю. Захарченка при коментуванні ст.ст. 36, 246 КПК України також нічого не зазначено про повноваження прокурора особисто проводити НСРД [6, с. 113, 512]. Аналогічно коментуються (точніше, не коментуються) повноваження прокурора щодо проведення НСРД і в науково-практичному коментарі КПК України за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, А.В. Портнова [7, с. 121, 631].

Втім, КПК України містить норми, що становлять основу для дискусії з досліджуваного питання. Так, вчені-прихильники позиції, що прокурор має право проводити НСРД, посилаються на п. 4 ч. 2 ст. 36 КПК України (прокурор уповноважений ... особисто проводити слідчі (розшукові) та процесуальні дії), а також на ч. 1 ст. 246 КПК України (Негласні слідчі (розшукові) дії – це різновид слідчих (розшукових) дій...) [8]. За їхньою логікою, оскільки в п. 4 ч. 2 ст. 36 КПК України не міститься жодних обмежень щодо особистого проведення прокурором слідчих (розшукових) дій, то НСРД, будучи різновидом (тобто частиною) слідчих (розшукових) дій входять до категорії слідчих (розшукових) дій і тому прокурор має повне право на підставі п. 4 ч. 2 ст. 36, ч. 1 ст. 246 КПК України особисто проводити НСРД.

Констатуючи очевидність недоліку в законодавчій регламентації досліджуваної проблеми, зауважуємо, що прихильники останньої позиції не звертають увагу на таке. В першій половині п. 4 ч. 2 ст. 36 КПК України йдеться про повноваження прокурора доручати проведення «...слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій...». Виникає питання, якщо б законодавець у ст. 36 КПК України розумів НСРД як частину слідчих (розшукових) дій, то навіщо в першій половині п. 4 ч. 2 ст. 36 КПК України через кому згадувати про НСРД? Адже в другій половині п. 4 ч. 2 ст. 36 КПК України законодавець про НСРД не згадує, а зазначає, що прокурор уповноважений «...в необхідних випадках – особисто проводити слідчі (розшукові) та процесуальні дії...». Тобто чому у першій половині п. 4 ч. 2 ст. 36 КПК України про НСРД згадується через кому, а в другій половині п. 4 ч. 2 ст. 36 КПК України про НСРД не згадується? Єдиною логічною відповіддю на поставлене питання (з урахуванням проаналізованої вище норми ч. 1 ст. 246 КПК України) уявляється неухважність законодавця.

Ми заперечуємо наявність в Україні повноважень прокурора щодо особистого проведення ним НСРД по причині того, що не знайшли у кримінальному процесуальному законі України норми, якою би прямо передбачалося таке повноваження¹.

Актуальність досліджуваної проблематики пояснюється кількістю по-

¹ Автором аналізувалися лише відкриті широкому загалу (нетаємні) нормативно-правові акти.

даних в Україні у 2013 році до слідчих суддів клопотань про проведення НСРД (28 тис. клопотань про зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж; 27,9 тис. клопотань про установлення місцезнаходження радіоелектронних засобів; 12 тис. клопотань про аудіо-, відеоконтроль особи тощо) [9, с. 9, 10]. Недоліками законодавчої регламентації повноважень прокурора щодо проведення НСРД, крім вищезазначеного, є відсутність системного викладу повноважень прокурора в інституті НСРД. Для більш точного встановлення суті прокурорських повноважень в інституті НСРД було б корисним класифікувати ці повноваження.

Розвиваючи підхід авторського колективу (С.С. Кудінова, Р.М. Шехавцова, О.М. Дроздова, С.О. Гриненка) щодо класифікації повноважень різних суб'єктів з приводу проведення НСРД, класифікуємо регламентовані в КПК України повноваження прокурора щодо проведення НСРД на такі групи: 1) повноваження самостійно приймати рішення про проведення НСРД; 2) повноваження звертатися до слідчого судді з клопотанням про проведення НСРД; 3) інші повноваження в інституті НСРД.

Перш ніж розпочати класифікацію повноважень прокурора, маємо констатувати, що, на жаль, спосіб регламентації НСРД у гл. 21 КПК України не дає можливості для однозначного наведення їх системи.

Тому звернемося до Інструкції про організацію проведення НСРД та використання їх результатів у кримінальному провадженні. В цій Інструкції надано такий перелік НСРД: 1) аудіо-, відеоконтроль особи; 2) накладення арешту на кореспонденцію; 3) огляд і виїмка кореспонденції; 4) зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж; 5) зняття інформації з електронних інформаційних систем без відома її власника, володільця або утримувача; 6) обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи; 7) спостереження за особою в публічно доступних місцях; 8) аудіо-, відеоконтроль місця; 9) негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження; 10) спостереження за річчю або місцем у публічно доступних місцях; 11) контроль за вчиненням злочину; 12) виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації; 13) зняття інформації з електронних інформаційних систем або її частини, доступ до яких не обмежується її власником, володільцем або утримувачем чи не пов'язаний з подоланням системи логічного захисту¹; 14) установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу [4].

¹ В абз. 4 п. 7 Листа Вишого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ № 223-158/0/4-13 від 29 січня 2013 року «Про окремі питання здійснення слідчим суддею суду апеляційної інстанції судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні» зазначено, що дії, передбачені ч. 2 ст. 264 КПК (здобуття відомостей з електронних інформаційних систем або їх частини, доступ до яких не обмежується її власником, володільцем або утримувачем або не пов'язаний з подоланням системи логічного захисту), не вважаються втручанням у приватне спілкування та не є негласними слідчими (розшуковими) діями, оскільки не відповідають критеріям приватності спілкування, передбаченим частинами 3, 4

Перейдемо безпосередньо до класифікації досліджуваних повноважень прокурора. У КПК України в інституті НСРД регламентовано такі повноваження прокурора **самостійно приймати рішення** про:

1) проведення контролю за вчиненням злочину (ч. 4 ст. 246 КПК України);

2) початок проведення НСРД до постановлення ухвали слідчого судді у випадках, передбачених КПК України¹ (ч. 1 ст. 250 КПК України);

3) виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації (ст. 272 КПК України).

Прокурор має повноваження **звертатися до слідчого судді з клопотанням про проведення НСРД:**

1) в порядку ч. 2 ст. 258 КПК України (Дозвіл на втручання у приватне спілкування);

2) в порядку ст. 267 КПК України (Обстеження шляхом таємного проникнення до публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи);

3) в порядку ч. 2 ст. 268 КПК України (Установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу);

4) в порядку ч. 2 ст. 269 КПК України (Спостереження за особою);

5) в порядку ст. 270 КПК України (Аудіо-, відеоконтроль місця);

6) в порядку ч. 2 ст. 274 КПК України (Негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження);

погоджувати клопотання слідчого до слідчого судді:

7) про проведення НСРД (п. 10 ч. 2 ст. 36, ч. 2 ст. 258, ст. 267, ч. 2 ст. 268, ч. 2 ст. 269, ст. 270, ч. 2 ст. 274 КПК України), погодження таких клопотань при повторному зверненні до слідчого судді (ч. 5 ст. 248 КПК України);

8) про продовження НСРД (ч. 2, 3 ст. 249 КПК України).

До **інших повноважень** прокурора в інституті НСРД належать:

1) доручення слідчому, органу досудового розслідування проведення у встановлений прокурором строк НСРД² або надання вказівки щодо їх проведення чи участь у них (п. 4 ч. 2 ст. 36 КПК України);

2) доручення проведення НСРД відповідним оперативним підрозділам (п. 5 ч. 2 ст. 36 КПК України);

3) прийняття рішення про заборону проведення або припинення подальшого проведення НСРД (ч. 3 ст. 246 КПК України), а також припинення подальшого проведення НСРД, якщо в цьому відпала необхідність (ч. 5 ст. 249 КПК України);

ст. 258 КПК України [10]. Втім, зазначений Лист ВССУ не є нормативним документом і, оскільки суперечить Інструкції, не береться до уваги при викладі нашої позиції.

¹ Йдеться виключно про установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу (ч. 4 ст. 268 КПК України) та спостереження за особою (ч. 3 ст. 269 КПК України).

² Відповідно до п. 3.5. Інструкції про організацію проведення НСРД, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (ст. 263 КПК України) доручається лише відповідним підрозділам органів внутрішніх справ та Служби безпеки України [4].

4) продовження строку проведення НСРД контроль за вчиненням злочину (абз. 2 ч. 5 ст. 246 КПК України);

5) узгодження рішення слідчого про початок проведення НСРД до постановлення ухвали слідчого судді у випадках, передбачених КПК України¹, а також звернення з відповідним клопотанням до слідчого судді невідкладно після початку такої НСРД (ч. 1 ст. 250 КПК України);

6) припинення будь-яких дій із проведення НСРД, розпочатої на підставі ч. 1 ст. 250 КПК України, в разі постановлення слідчим суддею ухвали про відмову в наданні дозволу на проведення НСРД (ч. 3 ст. 250 КПК України);

7) вжиття заходів щодо збереження отриманих під час проведення НСРД речей і документів відповідно до ч. 4 ст. 252 КПК України;

8) повідомлення або доручення слідчому повідомити про факт і результати НСРД особу, конституційні права якої були тимчасово обмежені під час проведення НСРД (ст. 253 КПК України);

9) прийняття рішення про знищення відомостей, речей та документів, отриманих у результаті проведення НСРД, якщо прокурор не визнає їх необхідними для подальшого проведення досудового розслідування (ч. 1 ст. 255 КПК України), а також контроль за їх знищенням (ч. 4 ст. 255 КПК України);

10) звернення до слідчого судді з клопотанням про використання результатів НСРД в іншому кримінальному провадженні (абз. 1 ч. 1 ст. 257 КПК України). Передання цієї інформації (ч. 2 ст. 257 КПК України);

11) забезпечення збереження або доручення слідчому забезпечити збереження всієї інформації, отриманої внаслідок втручання у приватне спілкування (ст. 259, ч. 1 ст. 265, ч. 1 ст. 266 КПК України);

12) прийняття рішення про використання під час проведення НСРД заздалегідь ідентифікованих (помічених) або несправжніх (імітаційних) засобів (ст. 273 КПК України);

13) розкриття справжніх відомостей про особу, яка діє без розкриття достовірних відомостей про неї, обставини виготовлення речей чи документів або спеціального утворення підприємства, установи, організації у порядку ст. 273 КПК України;

14) винесення постанови про виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації із збереженням у таємниці достовірних відомостей про особу та прийняття рішення про продовження строку його виконання (ст. 272 КПК України).

Висновки. На підставі вищевикладеного можна стверджувати, що до недоліків регламентації повноважень прокурора в інституті НСРД слід віднести:

1) недостатньо чітку регламентацію в КПК України повноважень про-

¹ Знову йдеться виключно про установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу (ч. 4 ст. 268 КПК України) та спостереження за особою (ч. 3 ст. 269 КПК України).

курора особисто проводити НСРД. Усунути цей недолік можна внесенням відповідних змін до ст. ст. 36, 246 КПК України;

2) недостатньо чітку регламентацію в КПК України системи НСРД. У КПК України слід використати форму регламентації відповідно до п. 1.11. Інструкції про організацію проведення НСРД.

Надана у статті класифікація повноважень прокурора в інституті НСРД допоможе в з'ясуванні системи таких повноважень. Сподіваємося, це дослідження спонукатиме вчених класифікувати прокурорські повноваження в інституті НСРД за іншими критеріями, що сприятиме зручнішому з'ясуванню таких повноважень, а, можливо, й обґрунтуванню способів удосконалення цього інституту.

Бібліографічні посилання

1. *Бабіков О.* Негласні слідчі дії: проблеми правового регулювання / О. Бабіков // Вісник Нац. академії прокуратури України. – 2013. – № 3. – С. 52–62.

2. *Лизак Я.В.* Окремі питання здійснення прокурором процесуального керівництва під час проведення слідчих та негласних слідчих (розшукових) дій / Я. В. Лизак // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – № 3–2. – С. 307–309.

3. Негласні слідчі (розшукові) дії та використання результатів оперативно-розшукової діяльності у кримінальному провадженні : навчально-практ. посібник / Кудінов С.С., Шехавцов Р.М., Дроздов О.М., Гриценко С.О. – Х., 2013.

4. Про затвердження Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні : наказ ГПУ, МВС, СБУ, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України №114/1042/516/1199/936/1687/5 від 16 листопада 2012 року // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12>

5. Науково-практичний коментар Кримінально-процесуального кодексу України : у 3-х т. / за ред. О.В. Стовби. – Х., 2013. – Т. 1.

6. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / відп. ред.: С.В. Ківалов, С.М. Міщенко, В.Ю. Захарченко. – Х., 2013.

7. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2-х т. Т.1 / О.М. Бандурка, Є.М. Блажівський, Є.П. Бурдоль та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, А.В. Портнова. – Х., 2012.

8. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

9. Огляд даних судової статистики щодо застосування окремих норм Кримінального процесуального кодексу України // Офіційний сайт Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sc.gov.ua/ua/sudova_statistika.html

10. Про окремі питання здійснення слідчим суддею суду апеляційної інстанції судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні : Лист Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ № 223-158/0/4-13 від 29 січня 2013 року // Збірка інформаційних матеріалів, які регулюють окремі питання кримінального провадження в Україні : упоряд. С.М. Алфьоров, С.М. Міщенко, В.І. Фаринник та ін. ; за заг. ред. В.І. Сліпченка. – К., 2013.

Захарко А. В. Полномочия прокурора по проведению негласных следственных (розыскных) действий: недостатки регламентации. Исследована регламентация полномочий прокурора в институте негласных следственных (розыскных) действий. Аргументирована позиция о том, что прокурор не имеет полномочия лично проводить негласные следственные (розыскные) действия. Проведена классификация полномочий прокурора в

институте негласных следственных (розыскных) действий.

Ключевые слова: *система негласных следственных (розыскных) действий, полномочия прокурора в институте негласных следственных (розыскных) действий.*

Zakharko A. V. Powers of prosecutor to hold a covert investigation (search) actions: impaired regulation. In scientific articles solved 3 problems: 1) investigated the authority of the prosecutor personally conduct covert investigative (search) actions; 2) stated position on the understanding of the system of covert investigators (search) actions; 3) classified of authority of the prosecutor personally conduct covert investigative (search) actions which regulated in the Criminal Procedure Code of Ukraine.

Studies legislative regulation authority of the prosecutor personally conduct covert investigative (search) actions showed that the criminal procedural law Ukraine no rules that would directly implied authority of the prosecutor personally conduct covert investigative (search) actions. This prompted scientists (O. Babikov, J. Lyzak) argued that the prosecutor has the authority to personally conduct covert investigative (saerch) actions. Having accomplished personally (contained in scientific article) investigated of this question, the author joined the positions mentioned scientists.

In the scientific article referred to the imperfection of regulation in the Criminal Procedure Code of Ukraine (especially chapter 21 «covert investigative (search) action») of undercover investigators (search) actions for the current regulation does not allow unambiguous guidance of their list. Have been proposed system of covert investigation (search) actions understand that their set, which is regulated in the interdepartmental Instruction on conducting covert investigation (search) actions.

In order to better clarify the authority of the prosecutor at the Institute of covert investigators (search) actions the classification of these authority the following 3 groups: 1) the authority to make decisions on the conduct covert investigators (search) actions; 2) the authority to contact the investigating judge with a request for covert investigators (search) actions; 3) other authority at the institute of covert investigators (search) actions.

Keywords: *system of covert investigators (search) actions, authority of prosecutor at the institute covert investigators (search) actions.*

Надійшла до редакції 09.04.2015

Плетенець В.М.

кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 343.98

**ОСОБЛИВОСТІ СПІЛКУВАННЯ ПРАВООХОРОНЦІВ
З ОСОБОЮ, ЯКА ПОВІДОМЛЯЄ ПРО ЗАМІНУВАННЯ
З ВИКОРИСТАННЯМ ЗАСОБІВ ТЕЛЕФОННОГО ЗВ'ЯЗКУ**

Розглянуто особливості спілкування правоохоронців з особою, яка передає повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. На основі проведених досліджень надано рекомендації щодо дій правоохоронців при отриманні повідомлення з відповідним змістом.

Ключові слова: *особа злочинця, повідомлення про загрозу безпеці, телефонний зв'язок*